

ÍNDIX

PRÒLEG

<i>L'Edat Mitjana: la primera globalització?</i> , FLOCEL SABATÉ	11
--	----

CONFERÈNCIES

<i>La nation au Moyen Âge : rhétoriques explicites et implicites ?</i> , JEAN-PHILIPPE GENET	43
<i>El ius commune: El primer dret d'Europa?</i> , TOMÀS DE MONTAGUT ESTRAGUÉS	65
<i>La latitud de los contratos, la longitud de las transacciones económicas. Dimensiones y proyecciones de la teología cristiana</i> , PAOLO EVANGELISTI	79
<i>Feudalismo mediterrani i la construcció d'una economia comercialitzada</i> , LLUÍS TO FIGUERAS	103
<i>Una nova cultura política des de la ciutat catalana medieval</i> , MARIA BONET DONATO	125
<i>El pas del temps i la vida quotidiana a l'Edat Mitjana</i> , MIREIA COMAS VIA	141
<i>Los judíos de Castilla y el mundo urbano: las ciudades como espacio de convivencia y persecución</i> , ENRIQUE CANTERA MONTENEGRO	157
<i>Traveling, trading, thinking globally in the Middle Ages?</i> , WIM BLOCKMANS	213
<i>La edad media ante la alteridad: El nuevo mundo de las Indias</i> , LUIS ROJAS DONAT	235
<i>Johan Huizinga: globalizar es visualizar</i> , ALFONS PUIGARNAU	255

DEBATS

<i>Els eixos conceptuals de la globalització medieval</i>	271
<i>La via vers la globalització mitjançant la circulació de models culturals, visuals i artístics</i>	283

ÍNDEX

<i>El mercat i la vida quotidiana en la globalització medieval</i>	293
<i>El llegat jurídic, textual i ideològic en la sortida de l'edat mitjana</i>	311
Fotografies	319
Programa	323
Relació d'inscrits.	325

L'EDAT MITJANA: LA PRIMERA GLOBALITZACIÓ?

FLOCEL SABATÉ

A germanar edat mitjana i globalització implica dos vessants, un historiogràfic i un altre històric. El primer ens fa reprendre la definició de globalització en els nostres dies, perquè podria ser que una perspectiva global esdevingués una eina adient per penetrar millor en les societats que ens han precedir. I, el segon, ens obliga a endinsar-nos a l'interior de la societat medieval, perquè la cohesió assolida, el plantejament ideològic universalista i l'ostensible projecció vers l'exterior tal volta prefiguraven una primera globalització.

1. De què parlem quan parlem de globalització?

Primer hom copsa la circulació accelerada del volum d'informació, a uns nivells que semblen difícils de pair. El conegut escriptor Robert Escarpit, en un del seus articles breus publicats diàriament a *Le Monde*, el 18 d'abril de 1961 comentava que les redaccions de premsa anaven desbordades, perquè, per primera vegada a la vida, encara no païda una notícia important, n'arribava una altra tant o més greu des de qualsevol lloc del món. És *le survoltage des circuits d'information, le dépassement des limites de sécurité au-delà desquelles l'esprit éclata sous la pression de l'événement et où, comme celle d'Ulysse de Giraudoux, notre vie devient d'un tissu si serré que nous n'avons plus de temps de la vivre*.¹ Podríem parlar del temps. Jules Michelet ja el trobava accelerat el 1872, quan confessava que *j'ai vu deux grandes révolutions qui autrefois auraient peut-être mis entre elles deux mille ans d'intervalle*.² Però Escarpit parla sobretot de l'espai, perquè la percepció d'aquest sembla haver-se encongit i ara tot es copsa molt a prop: el 1961 a una redacció de premsa de París arriben alhora informacions sobre les tensions al Congo, el jutjament d'Eichmann a Lió o les peripècies de Gagarin a l'espai. Precisament, en aquelles dates Marshall McLuhan parlava del *global village*,³ i els diferents anàlisis

1. Robert ESCARPIT, «Survoltage», *Le Monde*, 18 d'abril de 1961, p. 1.
2. Jules MICHELET, *Histoire du XIXe siècle. Directoire. Origen des Bonaparte*, Librairie Germer Baillière, París, 1872, p. VII.
3. Marshall MCLUHAN, *The Gutenberg Galaxy: the Making of Typographic Man*, University of Toronto Press, Toronto, 1962.

efectuats en els anys immediatament posteriors vaticinaven la imminent anada cap a la globalització planetària, tant si es mirava des de l'economia⁴ com des de la política.⁵

Els diccionaris ja anaven incorporant el terme 'mundialització' (hom situa l'aparició del terme *mondialisation* en francès el 1953).⁶ Significativament és des de l'economia que en la penúltima dècada del segle XX s'estén l'anglicisme 'globalització',⁷ que ha acaparat una acceptació prou generalitzada per definir un fenomen ben nítid en tots els aspectes de les relacions socials. De fet, si la guerra freda havia dividit el món en dues parts,⁸ la seva fi es podia interpretar com la victòria global d'un dels contendents. La fi de la història que aleshores pregonà Francis Fukuyama venia a ser la proclamació del triomf d'un determinat model social i polític,⁹ que en qualsevol cas forma part d'una proposta d'articulació de la societat a nivell mundial.¹⁰

La completa globalització —política, cultural, econòmica i ideològica— seria la culminació teleològica del curs de la humanitat, com explícitament proclama el subtítol de l'obra en què ho resumeix Strobe Talbott: *the story of Ancient Empires, Modern States, and the Quest for a global nation*.¹¹ Precisament, el reforçament ideològic entorn al neoliberalisme¹² justificaria una globalització econòmica que, al cap i a la fi, no fa res més que acomplir allò vaticinat per Karl Marx i Friedrich Engels a mitjan segle XIX:

The need of a constantly expanding market for its products chases the bourgeoisie over the whole surface of the globe. It must nestle everywhere, settle everywhere, establish connexions everywhere. The bourgeoisie as through its exploitation of the world market given a cosmo-

4. En ambos casos —capitalista o socialista— la tendencia más acusada, la que sin duda se impondrá, es la que oriente a la humanidad hacia la integración, hacia la economía mundial. José María VIDAL VILLA, *La economía mundial*, Salvat editores, Barcelona, 1973, p. 140.

5. La década siguiente [años 70 del siglo XX] se nos aparece más bien como una etapa de transición, cargada todavía de pesadas herencias —como la contienda del Vietnam— de la guerra fría bipolar, y que sólo poco a poco va dejando adivinar los rasgos de una nueva política mundial. Julio SALOM, *La guerra fría*, Editorial Planeta – Editora Nacional, Barcelona 1975, p. 153.

6. Sylvain ALLEMAND, Jean-Claude RUANO-BORBALAN, *La Mondialisation*, Le Cavalier Bleu Éditions, París, 2005, p. 5.

7. Theodore LEVITT, "The Globalization of Markets", *Harvard Business Review*, sense número (Cambridge, Mass., 1983), p. 92-102.

8. Desarme imposible, distensión problemática, panorama nada claro. ¿Culpable? Sería pueril achacar toda la culpa a una de las dos partes con poder suficiente para evitar el holocausto. Aunque por fortuna ese holocausto potencial, como espada de Damocles, sea la última esperanza. Nuestra vida, la vida de la Humanidad, sigue gracias a los megatones. Son, hoy por hoy, nuestro temor pero al mismo tiempo nuestra esperanza. Manuel PIEDRAHITA, *El desarme imposible*, Editorial Prensa Española– Editorial Magisterio Español, Madrid, 1975, p. 153-154.

9. Francis FUKUYAMA, *El fin de la Historia y el último hombre*, Planeta, Barcelona, 1992.

10. El Fin de la Historia, que es el lema empresarial de la globalización, no es una profecía, sino una orden de borrar el pasado y su herencia en todas partes. El mercado necesita que cada consumidor y cada empleado esté abrumadoramente solo en el presente (...) Nos encontramos aquí con la profunda contradicción entre la tiranía del mercado mundial y la democracia, entre la llamada libertad de consumo y los derechos del ciudadano. John BERGER, «Un muro y un 'bulldozer'», *El País*, 5 d'abril de 2006, p. 11.

11. Strobe TALBOTT, *The Great Experiment. The story of Ancient Empires, Modern States, and the Quest for a Global Nation*, Simon and Schuster, Nova York – Londres – Toronto – Sydney, 2008.

12. Samuel P. HUNTINGTON, *The Clash of Civilizations and the Remarking of World Order*, Simon & Schuster Paperbacks, Nova York – Londres – Toronto – Sydney, 1996.

*politan character to production and consumption in every country. To the great chagrin of Reactionists, it has drawn from under the feet of industry the national ground on which it stood. All old-established national industries have been destroyed or are daily being destroyed. They are dislodged by new industries, whose introduction becomes a life and death question for all civilized nations, by industries that no longer work up indigenous raw material, but raw material drawn from the remotest zones, industries whose products are consumed, not only at home but in every quarter of the globe.*¹³

El compliment d'aquest vaticini mitjançant la globalització explica les actuals cries per avançar vers a una regulació global d'aquesta nova economia¹⁴ i una revisió del contingut ideològic, a fi que, com demana Susan George respecte Europa, juntament amb la globalització *advienne l'Europe du bien commun*.¹⁵ Hom és a temps, doncs, d'injectar nous plantejaments socials, culturals i ideològics a la globalització.¹⁶ Però, sigui sota uns o altres continguts, la globalització marca el present i l'avenir, per la facilitat de circulació arreu del món de productes, persones i, sobretot, informació, i també per atrapar tot el planeta, en el sentit que, a diferència de períodes anteriors, ja no restarà cap racó del món ni cap societat que pugui continuar vivint al marge d'aquesta dinàmica mundial.¹⁷

Per això, en entrar al segle XXI ha quallat una nova era —*The Information Age*—¹⁸ i ens hem avesat a viure sota una escala global, amb el dubte respecte si aquesta *network society*¹⁹ a nivell planetari oferirà visibilitat als petits o, al contrari, enfortirà les vies de preeminència dels poderosos.²⁰ És sobretot, doncs, un marc d'actuació, per la qual cosa aquest pot assumir els inicials dirigismes ideològics —que menarien a una *McDonalization of Society* segons la coneguda expressió de George Ritzer—,²¹ però pot també ignorar-los i combatre'ls, perquè l'única cosa determinant és que tots els problemes i les solucions de la societat del segle XXI passen per una escala global.²² Per això es

13. Karl MARX; Friedrich ENGELS, *The Communist Manifesto*, Penguin books, Londres, 2002, p. 223.

14. Partha CHATTERJEE, *La nación en tiempo heterogéneo y otros estudios subalternos*, Siglo XXI Editores Argentina, Buenos Aires, 2008, p. 226-243.

15. Susan GEORGE, *Nous, peuples d'Europe*, Librairie Arthème Fayard, París, 2005, p. 249.

16. *The great fallacy of our era has been the belief that a liberal international order tests on the triumph of ideas and on the natural unfolding of human progress.* Rober KAGAN, *The Return of History and the End of Dreams*, Alfred A. Knopf, Nova York, 2008, p. 102.

17. Tayeb CHENNTOUF, «Mondialisation et Histoire», *Historia a debate*, Carlos Barros, ed., Historia a Debate, Ponte Ulla-Vedra, 2000, vol. 3, p. 103.

18. Manuel CASTELLS, *The Information Age. Economy, Society and Culture. Volume III. End of Millennium*, Blackwell Publishers, Oxford, 1998.

19. Manuel CASTELLS, *The Information Age. Economy, Society and Culture. Volume I. The Rise of Network Society*, Blackwell Publishers, Oxford, 1996.

20. Manuel CASTELLS, *The Information Age. Economy, Society and Culture. Volume II. The Power of Identity*, Blackwell Publishers, Oxford, 1997.

21. George RITZER, *The McDonalization of Society into the Digital Ages*, Sage Publication, Thousand Oaks, 2018 (primera edició: 1993).

22. Jean-Marc COICAUD, Michael W. DOYLE, Anne-Marie GARDNER, eds., *The Globalization of Human Rights*, United Nations University Press, Tokyo - Nova York - París, 2003; Vinay BHARGAVA, ed., *Global Issues for Global Citizens. An Introduction to Key Development Challenges*, The World Bank, Whashington, 2006; Mónica Edwards SCHACHTER, *Redes para la paz*, Seminario Galego de Educación para a Paz. Fundación Cultura de Paz, Sant Jaume de Compostel-la, 2007.

pot assumir, amb Raymond Grew, que *globalization need not mean homogeneity*.²³ La globalització pot ser la ideologia del capitalisme de finals del segle XX o, simplement, la culminació de la Història Universal derivada de la Il·lustració,²⁴ com definia Manfred Kossok el 1993: *From Universal History to Global History*.²⁵

En aquest punt, Hartmut Rosa valora que l'acceleració que afecta la globalització i la societat de la informació també empeny, no sense relació mútua, altres fenòmens com la desintegració d'identitats estables, la individualització i una certa dissolució dels processos de deliberació política, cosa que mena a replantejar el curs de la història sota una veritable —i nova— teoria de l'acceleració. Més enllà de valorar les aportacions de Karl Marx en les dimensions política i econòmica, i de Max Weber en la cultural, Rosa reivindica l'acceleració com a motor en si mateix, sustentada en tres potes: l'acceleració de les ciències naturals, l'acceleració tècnica i l'acceleració dels canvis socials i, amb ells, dels ritmes de vida.²⁶ L'acceleració explica el curs de la història vers el present però també és un advertiment, perquè se'n pot perdre el control, i aleshores desembocar en la catàstrofe.²⁷ El plantejament, com valora Bruno Godefroy, no mena a una crida a la responsabilitat en el creixement sinó a una visió política conservadora, en la que la filosofia de la història incorpora la profecia apocalíptica post-teològica per a servir un determinat ordre social: *la politique est considéré comme secondaire par rapport à un ordre du temps auquel il est impossible d'échapper, et qui impose ses exigences*.²⁸

En qualsevol cas, la globalització esdevé el marc assumit i, per això mateix, un lloc comú i usual en totes les referències, de signe ben divers: cal tenir en compte que vivim en un món globalitzat per a cercar les estratègies amb què millorar el funcionament ecològic conjunt²⁹ o per desenvolupar vies d'ingerència amb què garantir els drets humans i una *mundialització de la democràcia*;³⁰ però en sentit contrari la globalització també és invocada, per exemple, pels revisionistes neo-nazis, que acusen a les potències occidentals d'haver obtingut el triomf a la Segona Guerra Mundial per a implantar el marc inicial del domini que actualment exerceixen mitjançant la globalització.³¹

23. Raymond GREW, "On the Prospect of Global History", *Conceptualizing Global History*, Bruce MAZLISH, Ralph BUULTJENS, eds., Westview Press, Boulder – San Francisco – Oxford, 1993, p. 230-231.

24. Reinaldo ROJAS, «Historia universal y globalización ¿Caras de una misma moneda?», *Historia a debate*, Carlos BARROS, ed., Historia a Debate, Ponte Ulla-Vedra, 2000, vol. 3, p. 75.

25. Manfred KOSSOK, "From Universal History to Global History", *Conceptualizing Global History*, Bruce MAZLISH, Ralph BUULTJENS, eds., Westview Press, Boulder – San Francisco – Oxford, 1993, p. 113-127.

26. Hartmut ROSA, *Beschleunigung. Die Veränderungen der Zeitstrukturen in der Moderne*, Frankfurt am Main, Suhrkamp, 2005.

27. Hartmut ROSA, «Rasender Stillstand? Individuum und Gesellschaft im Zeitalter der Beschleunigung», *Jahrbuch für Politische Theologie*, 3 (1999), p. 151-176.

28. Bruno GODEFROY, *La Fin du sens de l'histoire. Eric Voegelin, Karl Löwith et la temporalité du politique*, Éditions Classiques Garnier, Paris, 2021, p. 181.

29. Ramon FOLCH, ed., *Habitar el món*, Fòrum Barcelona, Barcelona, 2004.

30. Philippe MOREAU DEFARGES, *Un mundo de injerencias*, Ediciones Bellaterra, Bellaterra, 1999, p. 53-115.

31. *Esse sangrento e cruel conflito foi o marco inicial para a implantação da «globalização»*. Norberto TOEDTER, *A paz que não houve. O outro lado da história*, Editora e livraria do Chain, Curitiba, 2010, contraportada.

En definitiva, la globalització implica participar, en una o altra mesura, en una comprensió, actuació i incidència d'abast planetari dins d'un marc d'immediatesa en l'intercanvi d'informació, activitats i serveis. En paraules que Karl Acham manlleua d'Anthony Giddens, *globalization refers to the increasing impact of action at distance on our lives*.³² Hi ha dos punts claus. Un és la facilitat de circulació de la informació, que de manera pràcticament momentània s'estén arreu del planeta. El segon és una forta homogeneïtzació en el pensament, les identitats i les formes expressives i culturals, cosa que es relaciona amb l'esmentada facilitat de comunicació per bé que alhora pot comportar un empobriment, en arraconar o fer desaparèixer altres expressions identitàries o socials. Tot això incita, com a tercera característica, a plantejaments i anàlisis conjunts: ben fàcilment hom pot comparar diferents indrets arreu del món o, també, cercar explicacions globals del curs de la humanitat fins al present.³³

2. La història global com una nova manera de pensar i escriure la història?

En el segle XIX, l'anada cap a una Europa articulada mitjançant Estats identificats amb nacions comporta una contundent adaptació cultural,³⁴ a fi de situar el punt central en la història que hauria compartit la nació, teleològicament, des del seu origen.³⁵ *Il n'y pas de nation sans histoire nationale*, advertia Bernard Guenée,³⁶ i certament, totes les nacions-estats d'Europa la troben, i prou sòlida en el segle XIX, com advertia Anne-Marie Thiesse:

*A l'aube du XIXe siècle les nations n'ont pas encore d'histoire. Même celles qui ont déjà identifié leurs ancêtres ne disposent que de quelques chapitres incomplets d'une narration dont l'essentiel est encore à écrire. À la fin du siècle, elles sont en possession d'un récit continu, qui retrace un long cheminement dont le sens, malgré toutes les vicissitudes, tous les obstacles, est donné par le génie national.*³⁷

De fet, la història s'apodera de la vida al segle XIX, com comenta Victor Schoelcher el 1835: *L'histoire est la chose importante, l'occupation capitale du siècle*.³⁸ Just en aquest moments, la història està entrant a l'escola. És la història nacional, que ha d'afaiçonar als

32. Karl ACHAM, "Global Culture – Its Promise and its Discontent", *Historia a debate*, Carlos BARROS, ed., Historia a Debate, Ponte Ulla-Vedra, 2000, vol. 3, p. 50.

33. Aquest context facilita l'èxit editorial d'interpretacions globals de la història de la humanitat com, destacadament: Yuval Noah HARARI, *A Brief History of Humankind*, Vintage, Nova York, 2014.

34. Timothy BAYCROFT, Mark HEWITSON, "What was a Nation in Nineteenth-Century Europe?", *What is a nation? Europe 1789-1914*, Timothy BAYCROFT, Mark HEWITSON, eds., Oxford University Press, Oxford, 2009, p. 1-13.

35. Joep LEERSSEN, *National Thought in Europe*, Amsterdam University Press, Amsterdam, 2008, p. 171-224.

36. Bernard GUENÉE, *L'Occident aux XIVe et XVe siècles: Les états*, Presses Universitaires de France, París, 1981, p. 123.

37. Anne-Marie THIESSE, *La création des identités nationales. Europe XVIIIe-XIXe siècle*, Éditions du Seuil, París, 1999, p. 133.

38. Marie-Claude CHAUDONNET, «Peinture et histoire dans les années 1820-1830», *L'Histoire au musée*, Actes Sud, Arles, 2004, p. 127.

ciutadans a costat de la geografia nacional o de la llengua nacional, com ja es legisla a França el 1814 i a Espanya el 1838.³⁹ La història ha d'aportar la memòria comuna de la nació, en un sentit moral i patriòtic.⁴⁰ Per això, la mateixa visió del passat amb rapidesa va impregnant totes les formes culturals i expressives que vertebraven emocionalment la societat.⁴¹ Les conseqüències socials són contundents, tot establint unes bases que es demostraran ben arrelades: la nació universalista i laïcista que derivaria de la Il·lustració deixa pas a la nació etnogràfica i lingüística —herderiana—⁴² d'arrel germànica,⁴³ a punt per aparellar-se indissolublement amb l'Estat,⁴⁴ cosa que mena a un contundent empobriment cultural d'Europa en reduir la visibilitat d'identitats que no han assolit el nivell estatal.⁴⁵ A mesura que s'aferma amb contundència aquest plantejament,⁴⁶ es fa més evident la paradoxa de què tot es basa en la història per bé que els fonaments del relat històric transmès són ben febles, com també els coneixements que en tenen els docents.⁴⁷

De tota manera, la mateixa assumpció del model estat-nació pels governs permet endegar, al llarg de la segona meitat el segle XIX, centres de recerca i publicacions a Alemanya —emblemàticament es situa el punt de partida en el *Historische Zeitschrift* creat el 1859, però també ho podríem fer en la *Monumenta Germaniae Historica*, empentada des de 1821—, França o Gran Bretanya, en una dinàmica que es va estenent. S'aparellen les aportacions dels historiadors i les consolidacions dels respectius estats-nació,⁴⁸ però alhora s'empenten infraestructures i mètodes que han de garantir la professionalització i el rigor científic del treball de l'historiador.⁴⁹ En aquest marc, el nacionalisme no és rebutjat sinó

39. Juan Sisimio PÉREZ GARZÓN, «La creación de la historia de España», *La gestión de la memoria. La historia de España al servicio del poder*, Juan Sisimio PÉREZ GARZÓN, ed., Crítica, Barcelona, p. 83-84.

40. Laurence DE COCK, *Sur l'enseignement de l'histoire. Débats, programmes et pratiques du XIXe*, Editions Libertalia, París, 2018, p. 33-36.

41. Béatrice FONTANEL, Daniel WOLFROMM, *Quan les artistes peignaien l'Histoire de France*, Editions du Seuil, París, 2002, sense paginar; Lucian BOIA, Monica ENACHE, Valentina IANCU, *Mitul Național. Contribuția artelor la definirea identității românești (1830-1930)*, Mișzeul Național de Artă al României, Bucarest, 2012.

42. Adriana RODRÍGUEZ, *Identidad lingüística y nación cultural*, Editoria Biblioteca Nueva – Ediciones de la Universidad Autónoma de Madrid, Madrid, 2008, p. 102.

43. *C'est dans l'Europe allemande, et protestante, que l'idée de nation-génie est apparue face au discours universaliste, rationaliste et laïcisant des Lumières*. Patrick CABANEL, *La question nationale au XIXe siècle*, Éditions La Découverte, París, 2015, p. 13.

44. *The 'Idea of the State' was gathered into the thought world of Romanticism; the State is conceived by Fichte and Hegel —as the embodiment of ethical life, a spiritual agent— became, in the metaphysical technical term derived from Herder, not just a machine but a historical 'Individuality', the complement of Herder's concept of the Nation, also a unique Individuality. The two concepts achieved a kind of fusion in the idea of the nation-state*. John BURROW, *A History of histories*, Vintage books, Nova York, 2008, p. 430.

45. Patrick J. GEARY, *The Myth of Nations. The Medieval Origins of Europe*, Princeton University Press, Princeton – Oxford, 2002, p. 33-40.

46. Liah GREENFELD, *Nacionalismo. Cinco vías hacia la modernidad*, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid, 2005, p. 660-674.

47. Antoine PROST, *Doce lecciones sobre la historia*, Ediciones Cátedra -Universitat de València, València, 1996, p. 29-38.

48. Jeffrey Andrew BARASH, *Politiques de l'histoire. L'historicisme comme promesse et comme mythe*, Presses Universitaires de France, París, 2004, p. 117-149.

49. John BURROW, *A History of histories...*, p. 426-428.

que és integrat com un element ontològic de la societat⁵⁰ i, per tant, el desenvolupament d'un treball arranat als documents, segons proclama com a mètode el positivisme, no escapa, ans al contrari, al marc nacional.⁵¹ A la darrerria del segle XIX, Langlois i Seignobos procuren que aquestes mateixes eines de rigor contribueixin a què s'elabori i ensenyi una història on l'accent no estigui posat en la pàtria sinó en la convivència democràtica, segons es reflectiria en l'enfocament dels contingut, objectius i efectes sobre l'estudiantat:

*L'étude des événements et des évolutions le familiarise avec l'idée de la transformation continuelle des choses humaines, elle le garantit de la frayeur irraisonnée des changements sociaux ; elle rectifie sa notion du progrès. Toute ces acquisitions rendent l'élève plus apte à participer à la vie publique ; l'histoire paraît ainsi l'enseignement indispensable dans une société démocratique.*⁵²

De tota manera el marc continua essent nacional. Pensem en l'obra més famosa —i alhora innovadora— de Charles Seignobos: *Histoire sincère de la nation française*.⁵³ Al llarg del segle XX la capacitat de la història per afermar una posició rigorosa entre les ciències humanes i socials que estudien la societat s'aferma mentre es diversifiquen els seus objectes de recerca i, destacadament, les perspectives hermenèutiques es van renovant amb cert vertigen mitjançant la successió de tractaments materialistes o estructuralistes, manlleus de la lingüística, la sociologia o l'antropologia i revisions de les aportacions culturals o narratives,⁵⁴ a més de beneficiar-se de noves tecnologies i de la creixent autonomia de ciències auxiliars.⁵⁵ Aquesta renovació en la metodologia historiogràfica es va afermant mentre, a la primer meitat del segle XX, les greus experiències bèl·liques estenen la malfiança vers els guiatges de caire nacional⁵⁶ i, a la segona meitat de la centúria, els nous reptes socials van posant en qüestió els referents identitaris tradicionals.⁵⁷

50. *En el marco histórico del movimiento romántico que se produce en las artes y en las letras alemanas, surgirá una escuela de historiadores que, al mismo tiempo que hará profesión de fe nacionalista, predicará el objetivismo y la neutralidad, como principio y fin de la ciencia histórica.* (Pelai PAGÈS, *Introducción a la Historia. Epistemología, teoría y problemas de método en los estudios históricos*, Baranova, Barcelona, 1983, p. 164).

51. Charles-Olivier CARBONELL, *La historiografía*, Fondo de Cultura Económica, Ciutat de Mèxic, 1981, p. 119-125.

52. Charles-Victor LANGLOIS, Charles SEIGNOBOS, *Introduction aux études historiques*, ed. Madeleine REBÉRIOUX, Éditions Kimé, París, 1992, p. 267 (1ª edició Librairie Hachette, París, 1898).

53. Charles SEIGNOBOS, *Histoire sincère de la nation française. Essai d'une histoire de l'évolution du peuple français*, Club Français du Livre, París, 1948.

54. Jaume AURELL, *La escritura de la memoria. De los positivismo a los postmodernismos*, Publicacions de la Universitat de València, València, 2005, p. 23-212.

55. Ian HODDER, *Interpretación en arqueología. Corrientes actuales*, Crítica, Barcelona, 1988, p.13-211; Francisco GIMENO BLAY, *Las llamadas ciencias auxiliares de la historia: ¿errónea interpretación? (Consideraciones sobre el método de investigación en Paleografía)*, Institución Fernando el Católico de la Diputación de Zaragoza, Saragossa, 1986.

56. *It was the Second World and the holocaust which marked the most fundamental rupture of national paradigms in most part of Europe.* (Stefan BERGER, "Towards a Global History of National Historiographies", *Writing the Nation. A global perspective*, Stefan BERGER, ed., Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2007, p. 13).

57. Will KYMLICKA, *Ciudadanía multicultural. Una teoría liberal de los derechos de las minorías*, Paidós, Barcelona – Buenos Aires, 1995.

© dels capítols: els autors
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat
Primera edició: juny de 2022
ISBN: 978-84-1303-xxx-x
DL L xx-2022
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

◀ imprès a lleida ▶

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Arxiu Comarcal de la Noguera

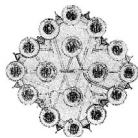

CONSELL COMARCAL
DE LA NOGUERA

MINISTERIO
DE CIENCIA
Y TECNOLOGIA

Proyecto de investigación
PID2019-104085GB-I00

Grup de Recerca Consolidat
en Estudis Medievals
ESPAI, PODER I CULTURA
Universitat de Lleida

Universitat de Lleida